

УДК 811.161.2 (075.8):376.68

**НОВИЙ ПОСІБНИК З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ
МЕДИЧНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

Валентина Зевако, Марія Тишковець

*Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського,
кафедра українознавства,
вул. Чехова, 3, кімн. 73, 46003 Тернопіль, Україна
тел.: 035 243 12 78
ел. пошта: vzevako@mail.ru, tishkovets-mari@mail.ru*

Представлено новий посібник з української мови для іноземних студентів медичних вищих навчальних закладів. Звернено увагу на структуру та змістове наповнення книги, розглянуто комплекси вправ, спрямованих на формування професійно орієнтованої комунікативної компетенції.

Ключові слова: українська мова як іноземна, посібник, граматичний матеріал, лексичний матеріал.

Поступове запровадження державної мови в політичне, ділове, економічне спілкування потребує знання української мови від усіх, хто пов'язує свою долю з Україною. Це спричиняє необхідність оптимізувати процес викладання української мови як іноземної, який відповідав би новітнім методичним підходам вивчення мови як іноземної, а також узагальнював практичний досвід викладача. Особливо актуальним постає питання методичного забезпечення студентів підручниками, посібниками, збірниками тестових завдань. Підручник з української мови як іноземної передбачає формування вмінь та навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності, оскільки іноземні студенти використовують мову і як інструмент набуття професійних знань, і як засіб повсякденного спілкування у країні, мову якої вивчають [4: 315].

Останнім часом пошквалилася робота над створенням та виданням підручників і посібників з української мови як іноземної [1; 3; 5; 6; 7; 8; 10]. Проте навчально-методичних напрацювань для студентів медичного профілю дуже бракує. Це зумовлено багатьма чинниками, зокрема й тим, що донедавна основною мовою навчання майбутніх лікарів (іноземних студентів) в Україні була російська. Тому вважаємо актуальним завданням розробляти методичні посібники з вивчення української мови в межах спеціальності.

Мета статті – презентувати навчальний посібник „Українська мова для іноземних студентів” [9], створений колективом кафедри українознавства Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського й зорієнтований на вивчення української мови іноземними студентами-медиками.

Книга вийшла на початку 2013 року у видавництві Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського „Укрмедкнига”. Її автори на основі досвіду американських і європейських вищих медичних навчальних закладів запропонували нову форму організації навчального процесу за кредитно-модульною системою із застосуванням методики „єдиного дня”, семестрового тестового контролю знань студентів університетським незалежним центром тестування, мережевої навчальної системи на основі Інтернет-технологій. Така форма організації навчального

процесу є аналогом сучасної європейської системи медичної освіти (Віденський медичний університет) і докорінно відрізняється від прийнятої в інших українських медуніверситетах. У зазначеному посібнику з української мови як іноземної враховано вимоги методики „єдиного дня”, щоденного та семестрового тестового контролю в системі Moodle.

„Українська мова для іноземних студентів” призначена для використання на практичних заняттях та в самостійній роботі студентами першого курсу й побудована на основі навчальної програми лікувального факультету, оскільки тут зосереджена найбільша кількість аудиторних годин. У медичних вищих школах студенти-іноземці вивчають українську мову як іноземну та українську мову за професійним спрямуванням. Саме тому посібник „Українська мова для іноземних студентів” містить дві частини: „Іноземна українська мова” та „Українська мова (за професійним спрямуванням)”.

Перша з них подає базові відомості, маючи на меті сформулювати й закріпити навички усного й писемного спілкування українською мовою, реалізувати основні комунікативні потреби в конкретних мовленнєвих ситуаціях медичного спрямування. Оскільки у ТДМУ всі навчальні дисципліни, за винятком української мови, для іноземних студентів викладають англійською мовою, більшість першокурсників не мають досвіду вивчення української мови на підготовчому відділенні. Зважаючи на це та враховуючи програмові вимоги, у розділі „Іноземна українська мова” автори надають найважливіші відомості з графіки та фонетики сучасної української літературної мови: поділ на голосні й приголосні, звукові значення літер, складоподіл, м’який знак, вимова м’яких приголосних звуків, написання слів із м’яким знаком, інтонаційні конструкції в українській мові та ін. Розвитку навичок говоріння сприяють завдання, спрямовані на читання чи складання діалогів, створення усних розповідей про себе, свою сім’ю, кімнату, у якій проживають, навчальний заклад, у якому навчаються. У першій частині посібника подано граматичний матеріал: частини мови (іменник, прикметник, займенник, числівник, дієслово, прислівник), їхні ознаки й граматичні категорії та основні поняття синтаксису (словосполучення, просте речення, складне речення).

Лексичний матеріал кожної теми реалізується в текстах, вправах та словнику, наведеному на початку кожного заняття й укладеному за алфавітним або тематичним принципом. На думку авторів, таке розташування невеликого реєстру концентрує увагу студента, зосереджує його на конкретній темі, а тому є більш ефективним, ніж словник, розміщений наприкінці книги. Для кращого розуміння невеликі словники запропоновано й до окремих текстів чи вправ.

Важливими для формування правильної вимови та наголошування слів української мови, збагачення словникового запасу є подані до кожної теми тексти для читання. До кожного з текстів наведений словник невідомої лексики, а також вправи, що дають змогу краще запам’ятати зміст текстів. Наведемо для прикладу такий комплекс завдань, запропонованих для читання тексту „Наша група”:

Завдання 1. Прочитайте текст / Read the text.

НАША ГРУПА

Мене звати Тарас. Я навчаюся у Тернопільському державному медичному університеті в групі № 2. Наша група інтернаціональна, тому що студенти приїхали з різних країн. Мухаммад і Самір приїхали з Іраку, Ахмат – із Туреччини, Джессіка і Стелла – з Нігерії, Аза – з Марокко, Пітер – з Гани. Іван приїхав із Росії, а я – з Канади.

Усі студенти нашої групи різні. Джессіка дуже весела, Стелла – сором’язлива, Самір – допитливий. Аза говорить, що вона все знає. Пітер завжди багато працює.

Ахмат любить читати, а Мухаммад любить танцювати й добре співає. Івану подобається грати на гітарі. Я люблю грати у футбол.

Ми познайомилися нещодавно, але встигли подружитися. Разом ми вивчаємо українську мову, анатомію людини, медичну хімію.

Після занять ми любимо гуляти містом, часто заходимо в маленьке кафе випити кави та з'їсти торт чи морозиво. Інколи ми відвідуємо музеї, а нещодавно були в театрі. Вечорами в гуртожитку або в бібліотеці ми разом готуємося до занять.

Мої друзі – добрі, привітні та розумні. Я дуже радий, що ми навчаємося разом.

Словник до тексту

різний – different
веселий – funny
сором'язливий – shy
допитливий – curious
добрий – kind
привітний – friendly
розумний – smart
читати – to read
танцювати – to dance
співати – to sing
інколи – sometimes
нещодавно – recently
грати на гітарі – to play the guitar
гуляти містом – to walk around the city
пити каву – to have a cup of coffee, to drink coffee
їсти морозиво – to eat ice-cream
готуватися до занять – to prepare for the lesson

Завдання 2. Дайте відповіді на питання до тексту / Give answers to the questions below.

- Хто такий Тарас?
- У якій групі навчається Тарас?
- Чому наша група інтернаціональна?
- З яких країн приїхали студенти?
- Чому студенти нашої групи різні?
- Коли студенти познайомилися?
- Які предмети вивчають?
- Що роблять студенти після занять?

Завдання 3. Продовжіть речення і дайте відповіді на питання, використовуючи матеріали з таблиці / Complete the sentences. Using the words in table, answer following questions.

Оттава, Абуджа, Москва, Аккра, Анкара, Рабат, Багдад

Хто звідки приїхав?

- Мухаммад і Самір приїхали з .....
- Як називається столиця цієї країни?
- Ахмат приїхав з .....
- Яка столиця цієї країни?

- Джессіка й Стелла приїхали з.....
- Яка столиця цієї країни?
- Аза приїхала з .....
- Як називається столиця цієї країни?
- Пітер приїхав з .....
- Як називається столиця цієї країни?
- Іван приїхав з .....
- Яка столиця цієї країни?
- Тарас приїхав з .....
- Яка столиця цієї країни?

Завдання 4. Побудуйте невеличкі діалоги на тему „Звідки ти приїхав? ” / Make little dialogues on the following topic „Where did you come from? ”.

Завдання 5. Продовжіть речення і запишіть їх у зошити / Complete the sentences and write down in copybook .

Хто є хто?

- Багато працює – .....
- Допитливий – .....
- Дуже весела – .....
- Грає у футбол – .....
- Сором'язливий – .....
- Любить читати – .....
- Любить танцювати й співати – .....
- Говорить, що все знає – .....
- Любить грати на гітарі – .....

Завдання 6. Перевірте, чи коректні твердження / Check whether sentences are true or false.

Правильно чи неправильно?

- Ми навчаємося у групі № 2.
- Наша група інтернаціональна.
- Мухаммад і Самір приїхали з Нігерії.
- Ахмат приїхав із Туреччини.
- Джессіка й Стелла приїхали з Марокко.
- Аза приїхала з Іраку.
- Тарас приїхав із Росії.
- Пітер приїхав із Гани.
- Іван приїхав із Канади.
- Усі студенти нашої групи грають на гітарі.
- Ми познайомилися нещодавно.
- Разом ми вивчаємо англійську мову, біологію, медичну хімію.
- Після занять часто заходимо в маленьке кафе випити соку та з'їсти піцу.
- Ми часто відвідуємо музеї, а нещодавно були в театрі.
- Мої друзі – добрі, привітні та розумні.
- Мені не подобається навчатися разом з ними.

Завдання 7. Складіть письмову розповідь про свою групу / Make out the story about your group and write it down in your copybook.

Завдання 8. Диктант із самоперевіркою / Dictation with self-control.**Диктант**

Це мій університет. Тут моя аудиторія. А ось моя група. Це мої друзі Пітер, Давід і Рафал. А тут я сиджу. Це мій словник і ручка. Ми вивчаємо українську мову. Зараз ми будемо читати текст, а потім напишемо невеликий диктант. Мені подобається навчатися у Тернополі. [9: 46–49].

Друга частина книги виробляє вміння застосовувати набуті знання з української мови у процесі подальшого навчання та у професійній діяльності, формує мовнокомунікативну компетенцію майбутніх спеціалістів медичного профілю. „Українська мова (за професійним спрямуванням)” включає матеріал, доступний для засвоєння іноземному студентові першого курсу вищого медичного закладу: українська мова в Україні і світі, стилі сучасної української літературної мови, використання різних стилів мови у професійній діяльності лікаря, документи і медична документація, ділові папери, відтворення власних назв іншомовного походження українською мовою, пошук слів у словнику, дні тижня, місяці, пори року, години і пори дня, дати і числа, особливості прочитання дат в українській мові, ділова розмова, розмова лікаря з пацієнтом, використання медичної термінології у професійній комунікації лікаря тощо. Основна мета цієї частини книги – розширити знання студентів про Україну та її місце у світі, засвоїти основні види документів, сформувати вміння користуватися різними мовленнєвими формулами у майбутній професійній діяльності.

Теоретичний матеріал до тем у вигляді стислих інформаційних довідок, таблиць або схем наведено українською та англійською мовами. Детальну інформацію до кожної теми подано в методичних вказівках на веб-сайті університету.

Практичні завдання містять різноманітні тренувальні вправи для засвоєння, закріплення і повторення матеріалу, творчі ситуативні завдання, тексти, мікротексти та діалоги, що моделюють мовленнєву поведінку студента у повсякденному спілкуванні, а також дають змогу спрогнозувати поведінку майбутнього лікаря.

Наводимо фрагмент заняття на тему „Ділова розмова. Розмова лікаря з пацієнтом. Використання медичної термінології у професійній комунікації лікаря”:

Завдання 1. Прочитайте діалог. Які етикетні вислови в ньому використовуються? / Read the dialogue. What etiquette expressions are used in it?

- Добрий день, Олено!
- Добрий день, Ольго!
- Олено, ти захворіла?
- Так, не дуже добре себе почуваю. Болить голова та горло.
- Ти була у лікаря?
- Ні.
- Обов’язково піди. У тебе застуда.
- Дякую за пораду, сьогодні піду.
- Тобі чимось допомогти?
- Ні, не треба. Дякую за підтримку.
- Одержуй швидше!
- Дякую, до побачення!
- До побачення, бережи себе!

Медична термінологія – це сукупність слів на позначення предметів та явищ, пов’язаних із людським тілом, хворобами, лікуванням.

Medical terminology is a set of words to describe objects and phenomena related with a human body, diseases, treatment.

Завдання 2. Запишіть і вивчіть подані слова / Write down and learn the following words.

(Далі наводяться найуживаніші лексеми на позначення органів людського організму).

Завдання 3. Запишіть 10 речень із назвами частин тіла / Write down 10 sentences with the names of body parts.

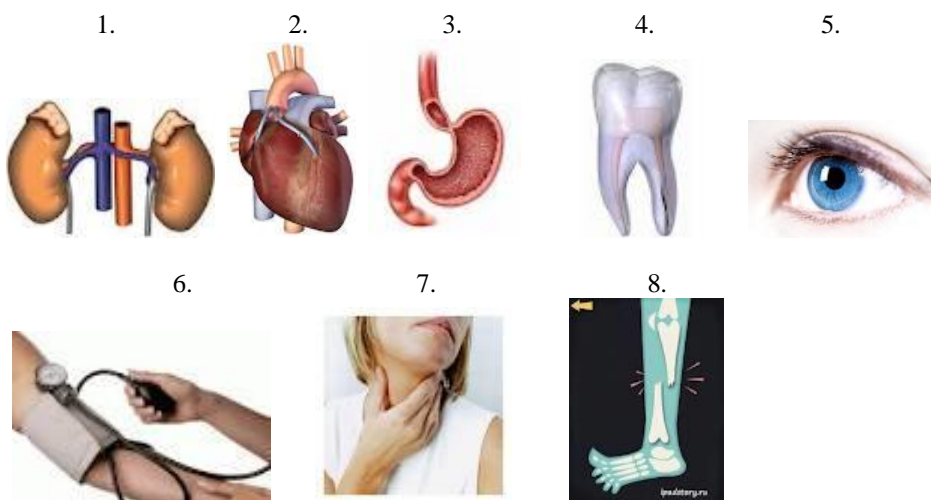
Зразок: *У мене болить (I have pain in my) ... (спина).*

Завдання 4. Прочитайте і запам'ятайте подані речення / Read and memorize the following sentences.

1. Я погано почуваюся – I don't feel well.
2. Мене морозить – I have chills.
3. У мене паморочиться голова – I feel dizzy.
4. У мене високий тиск – I have high blood pressure.
5. У мене алергія на ... – I'm allergic to ...
6. У мене високий тиск – I have high blood pressure.
7. У мене температура – I have a fever.
8. Мене нудить – I feel like throwing up.
9. Я застудився – I have a cold.
10. У мене закладений ніс – I have a stuffy nose.
11. У мене нежить – My nose is running.
12. Викличте лікаря, будь ласка – Can you get a doctor, please?
13. Можете дати мені щось знеболювальне? – Can you give me something to stop the pain?
14. Повідомте моїй сім'ї, будь ласка – Would you inform my family, please?

Завдання 5. Запишіть назви органів. Виберіть із поданих слів відповідну спеціальність лікаря / Write down the names of organs. Select from the following words doctor's specialty to each of organ.

Зразок: 2 – *серце*. Цей орган лікує кардіолог.

Спеціальності: терапевт, отоларинголог (лор), уролог, кардіолог, офтальмолог (окуліст), гастроентеролог, педіатр, травматолог, хірург.

Завдання 6. Прочитайте діалог „У лікарні” / Read the dialogue „In the hospital”.

Діалог 1.

- Добрий день! Запишіть мене, будь ласка, на прийом до лікаря.
- Добрий день! До якого лікаря?
- Мені потрібно до терапевта.
- Добре, чи є у Вас медична картка?
- Ні, немає. Я тут тільки перший раз.
- Зачекайте декілька хвилин. Скажіть, будь ласка, Ваше прізвище, ім'я та по батькові, рік народження.
- Верган Любов Володимирівна, 1985 року народження.
- За якою адресою проживаєте?
- Вулиця Карпенка, будинок 6, квартира 206, місто Тернопіль.
- Ви працюєте чи навчаєтесь?
- Навчаюся в Тернопільському державному медичному університеті.
- Візьміть талон до лікаря. Ваша черга о 10 годині. Лікар приймає на другому поверсі у кабінеті № 23.
- Дякую.

Діалог 2.

- Доброго дня! Можна увійти?
- Так, звичайно. Сідайте, будь ласка. Що у Вас болить?
- Я часто відчуваю слабкість, головний біль.
- Зміряємо тиск.
- Мабуть, він у мене зараз дуже низький?
- 90 / 50 міліметрів ртутного стовпчика. Так, трішки низький.
- Коли у Вас болить голова?
- Після важкої праці. Болить по кілька годин на день. Що Ви порадите мені?
- Спіть не менше 8 годин. Вранці обов'язково робіть зарядку, приймайте холодний душ. Їжте не менше 4–5 разів на день. Можете пити каву, чай, вони стимулюють діяльність серця. Вам потрібні вітаміни групи В та вітамін С. Перед сном гуляйте. На ніч не пийте міцного чаю, не їжте багато.
- Дякую, лікарю! До побачення!
- Прошу! Бережіть себе!

Словник до тексту

вітаміни – vitamins
діяльність – activity
слабкість – debilitation
стимулювати – to stimulate
талон – coupon

Завдання 7. Подивіться на малюнки. Що означають ці знаки? / Look at the pictures. What do these signs mean?

Завдання 8. Де Ви можете побачити ці знаки? / Where can you see these signs?

Наприкінці кожної теми навчального посібника розміщено зразки тестових завдань, розв'язання яких дасть змогу студентам підготуватися до щоденного та семестрового тестового контролю в системі Moodle.

Додатки (переклад англійською мовою окремих текстів та термінів) доповнюють теоретичний і практичний матеріал посібника.

Книга допоможе студентам-іноземцям оволодіти основними орфоепічними, орфографічними, лексичними, граматичними і стилістичними нормами сучасної української літературної мови та сформувати вміння й навички професійного спілкування й оформлення ділових паперів, а також дасть відомості з української історії та культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонів О. Українська мова для іноземців : Модульний курс В1–В2 / Олександра Антонів, Любов Паучок. – К. : Фірма „Інкос”. – 272 с.
2. Бей Л. Б. Проблеми викладання української мови різним категоріям іноземних студентів / Л. Б. Бей, О. М. Тростинська // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки : зб. наук. праць. – Х., 2008. – Вип. 12. – С. 42–49.
3. Вступний курс для студентів-іноземців підготовчого відділення : навч. посіб. / О. М. Волкова, Н. О. Ворона, С. О. Голованенко та ін. ; за ред. Т. О. Дегтярьової. – Суми : Університетська книга, 2010. – 415 с.
4. Кочан І. Лінгвометодичні основи укладання підручників з української мови як іноземної / Ірина Кочан, Зоряна Мацюк // Теорія і практика викладання української мови як іноземної : зб. наук. праць. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2013. – Вип. 8. – С. 315–323.
5. Ключковська І. Мандрівка Україною: Українська мова як іноземна : навч. посіб. / Ірина Ключковська, Олеся Палінська, Ольга Пташник, Оксана Туркевич, Богдан Сиванич, Галина Шміло. – Львів : Вид-во „Дон Боско”, 2012. – 152 с.
6. Макарова Г. Розмовляймо українською : Вступний курс : навч. посіб. / Г. Макарова, Л. Паламар, Н. Присяжнюк. – К. : Фірма „ІНКОС”, 2010. – 126 с.
7. Макарова Г. Розмовляймо українською. Елементарний курс : навч. посіб. / Г. Макарова, Л. Паламар, Н. Присяжнюк. – К. : Фірма „ІНКОС”, 2011. – 222 с.
8. Українська мова для іноземних студентів : навч. посіб. / О. Н. Лисенко, Р. М. Кривко, С. І. Світлична, Т. П. Цапко. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 240 с.

9. Українська мова для іноземних студентів: посібник / В.М. Винник, О. М. Гайда, І. Д. Драч та ін. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2013. – 288 с.
10. Чумак В. В. Українська мова як іноземна у системі кредитно-модульного навчання : навч. посіб. / В. В. Чумак, О. Г. Чумак. – К. : Знання, 2011. – 631 с.

Стаття надійшла до редакції 06.02.2014

доопрацьована 19.02.2014

прийнята до друку 26.02.2014

A NEW UKRAINIAN LANGUAGE TEXTBOOK FOR FOREIGN STUDENTS OF MEDICAL INSTITUTES OF HIGHER LEARNING

Valentyna Zevako, Mariya Tyshkovets

*Ivan Horbachevsky Ternopil State Medical University,
Department of Ukrainian Studies,
3 Chehova Str., room 73, 46003 Ternopil, Ukraine
phone: 035 243 12 78
e-mail: vzevako@mail.ru, tishkovets-mari@mail.ru*

The article presents a new Ukrainian language manual for foreign medical students of higher educational establishments, the structure and semantic content being emphasized. In addition, the complex of exercises aimed at the formation of the professional speech competence is analyzed.

Key words: Ukrainian as a foreign language, manual, grammatical material, lexical material.

НОВОЕ ПОСОБИЕ ПО УКРАИНСКОМУ ЯЗЫКУ ДЛЯ НОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ МЕДИЦИНСКИХ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Валентина Зевако, Мария Тишковец

*Тернопольский государственный медицинский университет имени И. Я. Горбачевского,
кафедра украиноведения,
ул. Чехова, 3, комн. 73, 46003 Тернополь, Украина
тел.: 035 243 12 78
эл. почта: vzevako@mail.ru, tishkovets-mari@mail.ru*

Представлено новое пособие по украинскому языку для иностранных студентов медицинских высших учебных заведений. Обращено внимание на структуру и содержательное наполнение книги, рассмотрены комплексы упражнений, направленных на формирование профессионально ориентированной коммуникативной компетенции.

Ключевые слова: украинский язык как иностранный, учебник, пособие, грамматический материал, лексический материал.